

mateix, a Olot, Castellfollit, Santa Pau etc. (1958, 1964).

DOC. ANT. 982: «*Beguzano* in comitatu Bisuldunensi» (*MarcaH.* 931; i *Abadal Cat. Carol.* II, índex s. v.); 988: *Beguzano* (Monsalv. XI, 233; i altres cites ibíd., pp. 322, 374, 503, 504); 1117: *Bagudan* (Monsalv. XVI, 281); 1119: *Bagudano* (ibíd., XV, 332, 25); 1191 (Monsalv. XII, 40; més dades ibíd. XVII, 281 i XVIII, 113).

1316: *Begudà* (*BABL* IV, 471); id. 1362 (Alsius); 10 c. 1390: *Begudà* (L. d'Aversó, *Torc.* rimant amb *Empurdà*, *alberdà* etc., 8.15); 1493 (bis) i 1548: *Bagudano*, docs. de la colle. de Can Frígola de Mata (XLIV, 135). *Biblgr.*: Frc. Caula, *Les Parròquies de Sta. Eulàlia de Begudà y St. J. les Fonts*, *Notes Hist.*, St. J. 15 les F., 1930.

L'antic mun. de Begudà (avui agr. a St. J. les Fonts) només tenia un curt veïnat entorn de l'esgl. parroquial (l'únic lloc que hi indicaven el nomencl. C.E.C. i Casac.: «*l'eiglezià*» 1920), com vaig observar també 20 en la meua enq. de 1964; però dominat per un imponent mas d'aspecte molt antic, que porta per excel·lència el mateix nom, si bé pron. sobretot *bagudán*. Aquí, doncs, encara es conserva l'arcaica pron. dialectal gironesa que mantenia la -n' com -ŋ (*LleuresC*, pp. 25 303 i 279n, i veg. el vol. gramatical de *VidesR*). També parcialment en el cognom: *AlcM* registra *Bagudà* a sis pobles de l'Empordà; però, amb la variant grafada *Bagudanch*, a tres pobles de la Selva i altres de l'Emp. i Gxa. (dóna *Bagudach* a Llagostera i *Bagudench* a Besalú, però són err. tip., i ni aquí ni a -anch hi ha «canvi de sufix», com diuen ells). És clar que és cogn. post-toponímic, com també el cogn. *Bagà*, i el seu femení *Na Bagana* que ja trobo a. 1518 a Castelliutat (*Spill de Cbo.*, f. 76r.). També *Bagan*, cogn. 35 a Figueroles d'Alcalatén (xviii, 98.6)?

Com a NP *Bacauda* consta a Espanya des dels temps visigòtics: un *BACAUDA EPISCOPUS* figura en una inscr. datada a. 630 i trobada prop d'Igabrum (*Cabra de Córdova*), Hübner, *Inscr. Hi. Chr.*, n. 100. 1 En el 40 Cart. de S. Toribio de Liébana (Santander) figura un *Bagaudani* o *Bagani* com a signant d'un doc. de 915, i un NL *Bargaudale* en un altre de 831 (Jusué, *Bol. Ac. Hist.* XLVIII, 137, 132). Diez Melcón (cit. per Kremer) donna *Bagauda* com a NP de Castella o Lleó 45 en els Ss. IX i XIII.

En el fons tot això és idèntic amb un nom tribal cèltic: ja la terminació -AUD- apunta en aquest sentit, cf. *ALAUDA*, *BASCAUDA*; i, amb terminació poc diferent, *BASCAUDIA* (> gascó *bascoja* en *PVArGc*, s. v.), 50 *SAPAUDIA* > *Savoia*), *ALAUZA* i les formes del nom de Nîmes, oc. *Nemze*: *NEMAUSOS* o *NAMAUSOS* (en la incr. votiva a les nimfes *Matrebo Namausicabo*); altres NPP epigràfics cita Whatmough (*D.A.G.*: *Laguaudus Baludoui*, 50, 58, 156; pp. 64, 117 i 123). I és 55 certament derivat de l'arrel cèlt. *BAG-*, encapçalada per l'irl. ant. *bagaim* 'jo lluito'.

Aqueixa tribu cèltica dels *Bagaudes* era de celtas insubmissos, que aprofitant l'anarquia de les invasions germàniques tornà a aixecar vigorosament el cap, des 60

del temps de l'emperador Carinus i en els anys 441 ss., a Hispània; però a fi del S. IV, en el N. de Gàl·lia, on la reprimí l'emperador Maximianus. Segons Lizop (*Convenae*, 46) i Caro Baroja (*Mater. s. la l. vasca en rel. co: la latina*, 153-154), que ens en informen, no s'alçaren a Aquitània, però sí en diverses zones hispàniques: el 449 hi hagué una matança de *Bagaudae* a Tاراçona, i el 443 es parla de la *insolentia Bacaudarum*, qualificant-los *Aracellitanorum*; aquest NL és d'entorn del P. Basc: Caro l'identifica amb *Huarte-Araquil*, si bé d'altres ho fan amb l'*Aracillum* de què parla Schulten, com a base de les operacions contra càntabres i asturs. Entre les variants *Bag-* i *Bac-* que figuren en aquestes dades, la més antiga ha de ser *Bag-*, vista l'etim. irl. ant. *bagaim*. 2

Que els *Bagaudae* es batien també en el nostre territori català ens ho han dit sempre els nostres historiadors de l'època. Ben cert que els nostres NLL *BAGAUDAN-* de l'alt Berguedà i la Garrotxa han de ser de *bagaudae*, que com aquells bisbes de la Bètica i aquells castellans septentrionals dels Ss. IX i ss., s'havien amansit i finalment romanitzat. No té res d'estrany que això sigui en els vessants pirinencs del nostre domini. Però també n'hi degué haver en els vessants NE. i NO. de la serralada, si judiquem per diversos NLL: a l'Aude *Bagazà* és una «bergerie» del te. de Durban, i hi hagué un homònim més important en el de Mouthoumet, que es llegeix *Bagase* en els anys 1503-1589, *Bagazà* el 1538, *Bogazà* 1781, si bé, reduït a una simple «ferme», s'ha alterat un poc, com *Bragasà* (etimol. pop. *braga* «culotte» *PDPF*). Però en la zona bordelesa (on la -D- resta intacta fins avui, segons la fonètica dial.) hi ha *Bagadan* en el cantó de Lesparre.

Amb altres parònims la semblança dels nostres NLL *BAGAUD-* serà més indirecta o casual. Allò potser, en *Bacasis*, ciutat dels Jaccetans, segons Ptolemeu: com que en tot cas no pot venir d'aquí *BAGAUD-* ni viceversa, són errònies la identificació amb *Bagà*, que tempejaven Othmer, *BABL* VI, 343 o altres amb *Bages* de Manresa (art. supra); més raó pot tenir Gz. Moreno i *Homen. MzPi.*) quan ho lliga amb un *Vacca* que St. Isidor qualifica de «pyrenaica», o amb el gentilici *Bagarensis* del bronze d'Àscoli (a. 90 a.C.), cf. el gentilici *Bacasitanus* del *CIL* 4625.

És merament casual la semblança amb els dos *Bagazzano* de Toscana (Pieri, *Top. Val d'Arno*, 365), i un antic *Pacatiano*, a. 831 (id. 168), que deuen ser noms romans post-anthropònims de *Pacatius* (Schulze, 205) si bé influïts en part pel ben conegut *Vocatus*, o bé l'*Ucabatiana* de la *Tabula Vellejana* (v, 92), d'on prové el modern *Gavazzana* (Flechia, *Alc. Forme dei NLL d'It. Sup.*, 11). Encara menys hem de pensar en *Bogud* rei de Mauritània, aliat dels romans (com fantasieja Segura, *Veu del Monts*. 1896, 107) o en el nom del moralista judeoespanyol Ben *Pacuda* (S. XI) puix que aquest ve de l'hebreu clàssic *Pəqudah* «praefectus, magistratus».

1 Com que el bisbe d'Igabrum llavors duia un altre nom, creu Hübner que seria bisbe d'Illiberis (Granada) o altra diòcesi veïna. Segons Kremer ho era